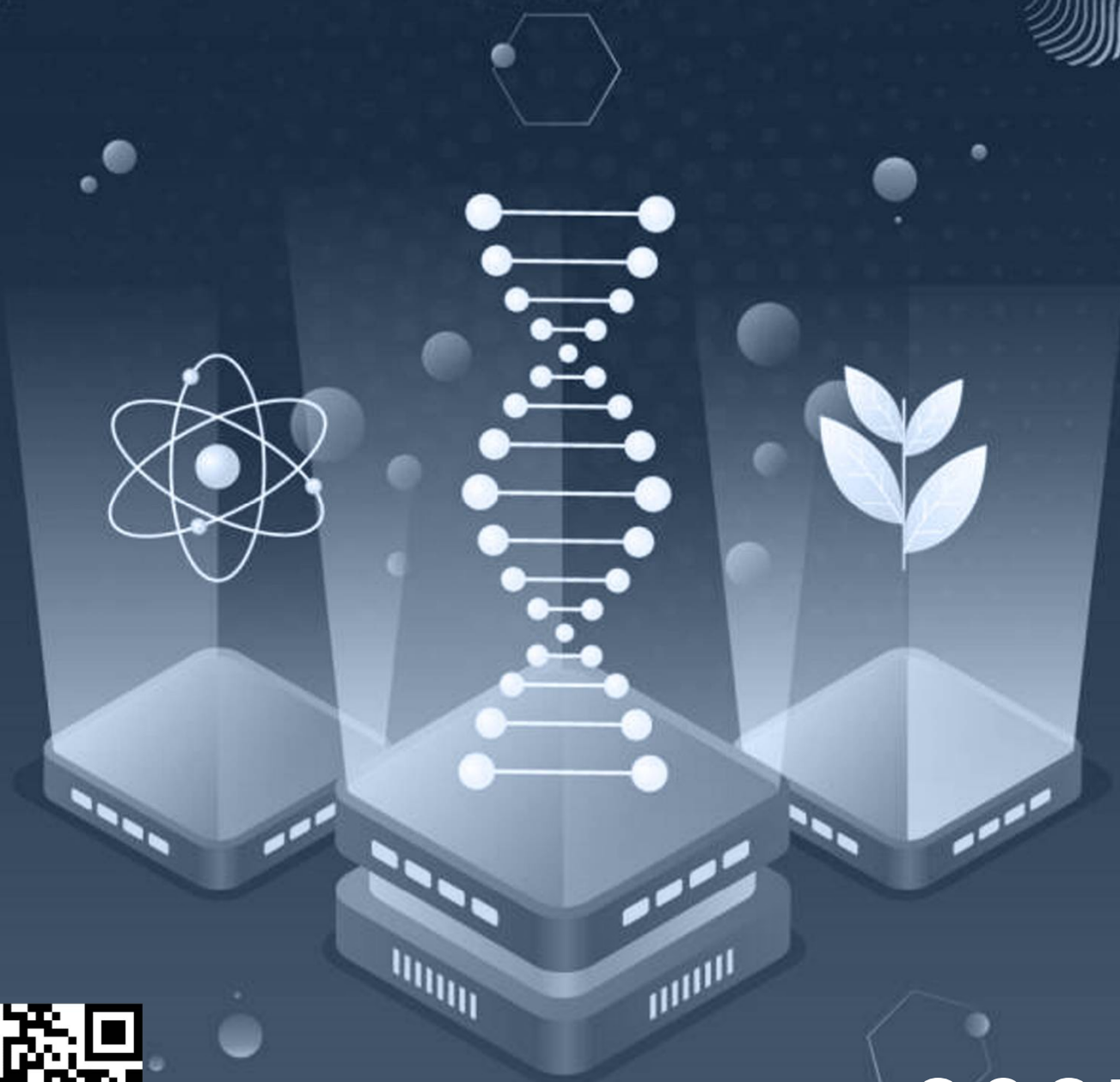

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 3, Issue 6 **2025**

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№6 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2025-6>

Бош муҳаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna
Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent Ma'mun Universiteti NTM

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI (INGLIZ TILI)

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Kalandarov Oybek Ruzimbayevich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Yakubov Muzaffar Kamildjanovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Samandarova Lola Sultanovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

FILOLOGIYA FANLARI (RUS TILI)

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Ruzmetov Surojbek Allaberganovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (NEMIS)

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (O'ZBEK TILI)

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar
akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Goncharov Yuriy Mixaylovich

Tarix fanlari doktori, professor
Altay davlat universiteti Rossiya

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent
Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),
dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyozova Mamlakat Tojiyevna

Tarix fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Urganch davlat universiteti

Xo'jamuratov Umarjon Rustamovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch pedagogika instituti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor
Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor
Grodno davlat universiteti Belorusiya

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'gli

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Slepko Yuriy Nikolayevich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Yaroslav davlat pedagogika universiteti

Xazova Svetlana Abduraxmanovna

Psixologiya fanlari doktori, dotsent Kostroma
davlat universiteti Belarusiya

Kalandarova Madina Baxadirovna

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Nazarova Maloxat Berdiboyevna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Xudaynazarova Salomat Ruzibaevna

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent pediatriya tibbiyot instituti

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Sultanov Samandar Maxmud o'g'li

Arxeolog (tadqiqotchi pedagog)

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: Xurshid Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1. **Bekposhsha Ahmedova**
OGAHIYNING “GULSHANI DAVLAT” ASARI LEKSIKASIDAGI ARABIY SO‘ZLAR
TAHLILI.....7
2. **Nasirov Abdurahim Abdumutalipovich**
O‘ZBEKISTON – XITOIY HAMKORLIGIDA XITOIY TILINING ROLI VA AHAMIYATI.....13
3. **Marg‘uba Abdullayeva**
AFROSIYOB ANTROPONIMINING TAHLILI VA TALQINI.....18
4. **Raufjon Maxmudov, Bahram Abdusharipov**
INGLIZ LEKSIKASI VA O‘ZBEK TILINING SUBSTRAT BIRLIKLARI O‘RTASIDAGI
MUNOSABAT.....23
5. **Raufjon Maxmudov, Bekposhsha Ahmedova**
OGAHIYNING TARIXIY ASARLARI LEKSIKASIDA QO‘LLANGAN SO‘ZLARNING
BADIY-ESTETIK FUNKSIYALARI.....29
6. **Сайёра Самандарова**
ХОРИЖДА ТАҲСИЛ ОЛГАН ЖАДИД МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИ.....35

PEDAGOGIKA

1. **Чикалова Анна Вадимовна**
СТРУКТУРА БАЗОВОГО ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ СПОРТСМЕНОВ 16-20 ЛЕТ В
ЛЕГКОАТЛЕТИЧЕСКОМ СЕМИБОРЬЕ.....43

TARIX

1. **Собиров Курбонбой**
ЎЗБЕКИСТОН ХУДУДИДА ТЕМИР ДАВРИ СУҒОРИЛИШ ТАРМОҚЛАРИ ТАРИХИГА
ДОИР БАЎЗИ БИР МУЛОҲАЗАЛАР.....50
2. **Atadjanova Dilnoza**
XIVA ME‘MORCHILIGI MEROSIDA YOG‘OCHGA ISHLOV BERISH AN‘ANALARI.....54
3. **Muborak Madrimovna Matyakubova**
XVIII–XIX ASRLARDA XIVA XONLIGI ADABIY MUHITIDA O‘ZBEK,
QORAQALPOQ VA TURKMAN SHOIRLARINING O‘RNI.....58
4. **Matnazarova Gulnoz Baxtiyorovna**
QUYI AMUDARYO REGIONIDA ENEOLIT VA BRONZA DAVRI MUNCHOQLARI
O‘RGANILISH SAHIFALARIGA DOIR BA‘ZI MULOHAZALAR.....63
5. **Эримматова Гулноза Азимбой қизи**
РОССИЯ ВА ХИВА ХОНЛИГИ БИЛАН САВДО АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИГА
ОИД БАЎЗИ ЧИЗФИЛАР.....67

6. Абдалов Умидбек ХОРАЗМ ВОҲАСИДА ИЛК ЎРТА АСР АҲОЛИСИ ДАФН ИНШОАТЛАРИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАЛАРИ.....	71
7. Babayazov Umidbek Pulatovich QADIMGI XORAZM VOHASIDA IQLIM O‘ZGARISHLARI VA DEHQONCHILIK MADANIYATINING SHAKLLANISHI.....	75
8. Собиров Курбонбой ҚУЙИ АМУДАРЁ ХУДУДИ ПАЛЕОГЕОГРАФИЯ ХОЛАТИ, ЎЗЛАШТИРИЛИШ БОСҚИЧЛАРИ.....	79
9. Rajabova Dinora Shavkatovna QORAQALPOQLARNING XORAZM HUDUDIGA KO‘CHIB KELISHINING A.BOLTAYEV MATERIALLARIDA YORITILISHI.....	84
10. Разикова Дилором Кадыровна ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА ЯПОНИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	88
11. Adamova Farangizbonu Jamol kizi, Khalliyeva Gulnoz Iskandarovna THE CHARACTER ANALYSIS OF JACK IN THE NOVEL JACK RAYMOND.....	104

Абдалов Умидбек-
Маъмун университети
Тарих кафедраси доценти

ХОРАЗМ ВОҲАСИДА ИЛК ЎРТА АСР АҲОЛИСИ ДАФН ИНШОАТЛАРИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАЛАРИ

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20641897>

АННАТАЦИЯ

Ушбу мақолада Жанубий Оролбўйи илк ўрта аср мазорларида археологик тадқиқотлар натижалари таҳлил қилинган.

Калит сўзлар. Якубовский А.Ю., Писарчик А.К., Неразик Е.Е., Рапопорт Ю.П., Гудкова А.В., Лившиц В.Н., Ягодин, Ходжайев Т.К., Чимбой, Калмик, Миздахкон, Гауркаля, Остадон.

Абдалов Умидбек –
Доцент кафедры истории
Университета Мамуна

РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ ПОГРЕБАЛЬНЫХ СООРУЖЕНИЙ НАСЕЛЕНИЯ ХОРЕЗМСКОГО ОАЗИСА В РАННЕЕ СРЕДНЕВЕКОВЬЕ

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализированы результаты археологических исследований средневековых кладбищ Южного Приаралья.

Ключевые слова: Якубовский А.Ю., Писарчик А.К., Неразик Е.Е., Рапопорт Ю.П., Гудкова А.В., Лившиц В.Н., Ягодин, Ходжаев Т.К., Чимбай, Калмык, Миздахкан, Гауркала, Остадон.

Abdalov Umidbek –
Associate Professor, Department of History,
Mamun University

RESULTS OF THE STUDY OF EARLY MEDIEVAL BURIAL STRUCTURES IN THE KHOREZM OASIS

ABSTRACT

This article analyzes the results of archaeological research conducted at early medieval cemeteries in the Southern Aral Sea region.

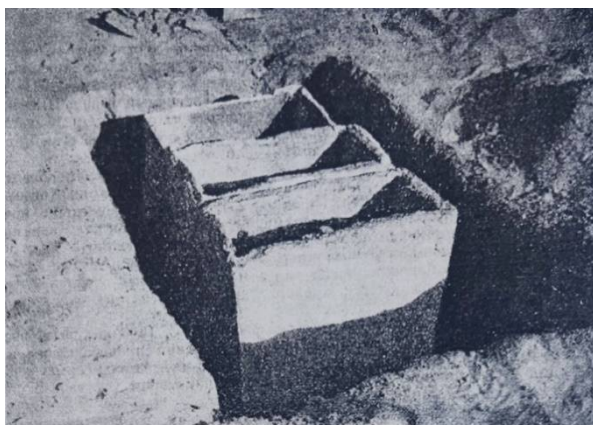
Keywords: Yakubovsky A.Yu., Pisarchik A.K., Nerazik E.E., Rapoport Yu.P., Gudkova A.V., Livshits V.N., Yagodin, Khodjayev T.K., Chimboy, Kalmyk, Mizdakhkan, Gaurkala, Ostadon.

КИРИШ ВА ДОЛЗАРБЛИГИ

Милодий V – IX асрларда жамият ижтимоий-иқтисодий ва этномаданий муносабатларда туб ўзгаришлар, хусусан дафн иншоотлари технологиясида антик даврдан кескин фарқланиш яққол кўзга ташланади. Ушбу мақолада илк ўрта аср дафн иншоотлари технологик билимида туб ўзгаришлар содир бўлган. Ушбу мақолада дафн иншоотлари комплексида тип жихатидан туб ўзгаришларни тарихини ёритишдан иборат.

МЕТОДЛАР ВА ЎРГАНИЛИШ ДАРАЖАСИ

Археологик тадқиқотлар натижаларига кўра, ўтган асрнинг 50 йили ўрталарида Қорақалпоғистон Республикаси Чимбой тумани худудида Орол денгизидан 30 км узоқликда жойлашган Куюққалъа ёдгорлигидан 2 км узоқликда Кушхона тов баландлигида остадон қолдиқлари археологик жихатидан ўрганилган. Қабрларнинг жойлашиши 1 кмдан зиёд. Улар текисликдан 35-50 м баландликда жойлашган. Қабристон “Қалмиқ” номи билан маҳаллий аҳоли талаффузида ўрин олган [1].

Оссуарийлар.

Хоразм воҳасида илк ўрта асрга оид аҳоли томонидан қолдирилган дафн иншоотларини ўрганиш ишлари XX асрнинг 20 йиллари охиридан бошланган эди. А.Ю.Якубовский раҳбарлигида археология гуруҳи Амударё сул соҳили худуди Хўжайли шаҳри яқинида баландликда жойлашган Миздахон меъморий мажмуада қазилма ишлари олиб борилиши натижасида бир қатор оссуарий-остадонларни ўрганишга муваффақ бўлган [2].

М.С.Андреев Иралтоғда археологик текширишларни олиб бориб лойдан ясалган остадон-науслар қолдиғини топишга муяссар бўлган [3].

1962-1965 йилларда В.Н.Ягодин раҳбарлигида археологик гуруҳ Гауркальада олиб борилган қазилма ишлари натижасида (милодий III-IV асрлар) лой ва алебастрдан ясалган оссуарийлар, ташки девори турли тасвирлар ва одам расми туширилган [4].

Ташки дунёдан бостириб келган саркардалар номи афсоналарда ўрин олган. Қабристон ашёлари “тас сандиқ” ёки “тош қабр”. Остадонлар алебастрдан тайёрланган, оқ рангда, қизил ранг кам, тўғри бурчак шаклда, ҳар бурчакларида паст шаклда оёқлар мавжуд, узунлиги ўртача 60 см (52-72 см), кенглиги 28 см (26-31 см), баландлиги 40 см (оёғи баландлиги 10 см), пастки қисми қалинлиги 5 см, қалинлиги 2-4 см. Тош қабр ички чуқурлиги 25 см, юқори қисми “қопқоқ” билан бекитилган, улар режаси тўртбурчак шаклда. Қопқоқ баландлиги 20 см. Мазкур оссуарий-остадонлар мил. авв. V аср Қалъалиқир оссуарийларини такрор қилган.

Алебастрдан ясалган сиртига расм чизилган оссуарий.

1960 йилда А.В.Гудкова Тўққалъа ёдгорлигида, ундан 100 км узоқликда жойлашган Қрантоғ баландлигида қабристонда қазилма ишлари олиб борилиб, оссуарий қолдиқлари ўрганилган. Милодий V-VIII асрларда оид бўлган [5].

Илмий ҳолислик, тарихий-хронологик таҳлил, назарий-қийсий тасниф, мунозара, умумлаштириш, мантикий ҳулоса, география, археология, этнография фанлари натижаларидан фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР ВА МУҲОКАМА

Хоразм экспедицияси ходимлари ҳамда мустақиллик йилларида тадқиқотчилар асарларида аҳолининг илк ўрта асрларда дафн иншоатлари ҳақидаги фикр-мулоҳазалари таҳлил қилинди. Антик даврда аҳоли томонидан оламдан ўтганларни жойлаштирган дафн иншоатларида милодий III асрдан технологияда туб ўзгаришлар юз берганлиги кузатилади. Аҳоли таркибида инсонлар ётқизилган дафн иншоатларидан воз кечилади, тўртбурчак оёғи паст, безаксиз ва безакли лой, тошдан ясалган оссуарий-остадонлар аҳоли томонидан қурилган ҳаётларига оид тарихий маълумотлар изоҳланди.

Натижаларда эса қуйидагиларга эришилди.

- Аҳолининг антик давр дафн иншоатлари технологик услубларидан воз кечилиб, темир даври аҳолиси анъаналарининг такрорланиши;
- Тўғрибурчак, айлана оёғи паст кичик хажмли оссуарийларнинг устунлик қилиши;
- Тўғрибурчакли баландлиги 70-80 см безакли остадонларни тўпланиши.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Тадқиқотчилар нашрларида қайд қилинган тарихий маълумотлардан келиб чиқиб, илк ўрта аср аҳолиси дафн иншоатлари бўйича қуйидаги хулосалар қилинди:

- Мил. авв. IV-III асрлардан – милодий III асргача лойдан ясалган оламдан ўтган инсон ҳаётини ўрнатган ҳамда ундан ҳам асоси квадрат оссуарий-остадон устунлиги;
- Милодий III асрдан бошлаб, кичик хажмли хилма-хил шаклда ва тўғри бурчак оёғи паст, лекин баландлиги жихатидан, турли хил безакларга эга бўлган остадонлар аҳоли томонидан оламдан ўтганларни ётқизишга мўлжалланган;
- Миздахкан аҳолиси оламдан ўтганларни ётқизишга мўлжалланган таркибида христиан дини сиқилган аҳоли дафн иншоатлари кундалик ҳаётида ўрин олганлиги каби хулосалар қилинди.

Таклифлар қуйидагича изоҳланди:

1. Воҳа аҳолисини оламдан ўтган сафдошларини дафн иншоатлари тарихий илдизларини ўрганиш.
2. Аждодларимизнинг оламдан ўтганларни жойлаштириш диний тадқиқотлари ҳозирги даврда такрорланиш жихатларини таҳлил қилиш.

3. Аждодларимиз абадий макон топган қабристонларга зиёрат қилиш, уларнинг диний анъаналарини ўрганишдан иборат.

Иқтибослар / References / Сноски

1. Неразик Е.Е, Рапопорт Ю.А. Куюк-кала в 1956 г // МХЭ – М: Наука. 1959. Вып – 1. – С. 141.
2. Якубовский А.Ю. Геродище Миздакхон. –Л., 1930. –С. 551.
3. Писарчик А.К, М.С.Андреев // Груды института истории, археологии и этнографии АН ТажССР. Душанбе., «Даниш», 1980. –С. 16.
4. Ягодин В.Н. Ходжайев Т.К. Некрополь Миздахкана. Древнего Миздахкана. – Ташкент. “Фан”, 1970. –С. 139-146.
5. Гудкова А.В, Лившиц В.А. Новые Хорезмийские надписы из Ток-калы и проблема «Хорезмской эры» // Вестник КК Фан уз. Нукус, Вып-1, 1967, -С. 320.

«MAMUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000